

Arbetsformer och rutiner för upprätthållande av god forskningssed samt etikprövning av forskning vid Institutionen för mediestudier (IMS)

Innehåll

Om detta dokument.....	3
Forskningsetisk policy och god forskningssed.....	3
All forskning omfattas av god forskningssed.....	4
Varje enskild forskare har ansvar för upprätthållande av god forskningssed	5
Vart du vänder dig för råd och hjälp	6
Etikprövning enligt lagen om etikprövning	6
När är etikprövning enligt lag inte aktuellt?.....	7
Informera medarbetare.....	8
Former för dokumentation och arkivering	8
Kostnader för ansökan till Etikprövningsmyndigheten.....	9
Vad gäller vid ansökan.....	11
Språkfrågan	11

Om detta dokument

I detta dokument beskrivs arbetsformer och rutiner för upprätthållande av god forskningssed samt för etikprövning av forskning vid IMS. Dessa rutiner är utformade för att i möjligaste mån tillse att varje enskild medarbetare kan ta individuellt ansvar för att följa god forskningssed och om nödvändigt genomföra etikprövning enligt Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen) samt att efterfölja de villkor som uppställts i en godkänd etikprövning.

Var och en av institutionens fyra huvudområden har inomvetenskapliga rutiner och tillvägagångssätt som rör exempelvis vetenskaplig hederlighet, akribi och etik. Det är därför viktigt att notera att de arbetsformer och rutiner som beskrivs i detta dokument är ett komplement till de inom varje enskilt huvudområde redan existerande traditioner, metoder och arbetssätt som avser god forskningssed och där ingående forskningsetik.

Forskningsetisk policy och god forskningssed

I Stockholms universitets dokument "Forskningsetisk policy"¹ framhålls att även om innebörden i god forskningssed varierar beroende på varje enskilt forskningsområdes specifika karaktär finns etablerade dokument som ringar in de grundläggande principerna. De dokument som nämns i universitetets policy är Vetenskapsrådets skrift "God forskningssed"² och "Den europeiska kodexen för forskningens integritet" utgiven av All European Academies (ALLEA).³

¹ Forskningsetisk policy, dnr SU FV-1.2.1-4285-20. Tillgänglig:
<https://www.su.se/medarbetare/organisation-styrning/styrdokument-regelboken/forskning/forskningsetisk-policy-1.535729>

² Vetenskapsrådet. *God forskningssed*. Stockholm 2017. Tillgänglig (på svenska och engelska):
<https://www.vr.se/analys/rapporter/vara-rapporter/2017-08-29-god-forskningssed.html>

³ ALLEA. Den europeiska kodexen för forskningens integritet. Berlin, 2017. Tillgänglig på flera språk:

Särskilt betonas de grundläggande principer som återfinns i ALLEAs kodex:

- **Tillförlitlighet** i fråga om att säkerställa forskningens kvalité, vilket avspeglas i design, metod, analys och utnyttjande av resurser.
- **Ärlighet** i fråga om att utveckla, genomföra, granska samt rapportera och informera om forskning på ett öppet, rättvist, fullständigt och objektivet sätt.
- **Respekt** för kollegor, forskningspersoner, samhälle, ekosystem, kulturarv och miljö.
- **Ansvarighet** för forskningen från idé till publicering, för ledning och organisation, för utbildning, tillsyn och mentorskap samt för dess vidare konsekvenser.⁴

Förutom ovan nämnda dokument från Vetenskapsrådet och ALLEA återfinns ytterligare råd rörande etik för forskning som bedrivs om eller via Internet på hemsidan för The Association of Internet Researchers (AoIR).⁵ Ytterligare ett centralt dokument som rör forskningsetik är Lag (2003:460) om etikprövning av forskning som avser människor (etikprövningslagen).⁶

All forskning omfattas av god forskningssed

Såväl etikprövningslagen som principerna om god forskningssed gäller all forskning som bedrivs vid Stockholms universitet, inklusive den forskning som görs inom tjänsten och inte är finansierad med externa medel. Även studentuppsatser omfattas av krav på god forskningssed, men är undantagna från etikprövning enligt etikprövningslagen så länge avsikten inte är att publicera dem i annan form än som studentuppsats.⁷ Om avsikten är att omvandla en studentuppsats till en annan form av forskningspublikation måste etikprövning göras innan studentuppsatsens materialinsamling påbörjas. Etikprövning kan inte göras i efterhand.

Inför varje nytt forskningsprojekt ska forskningsledaren/huvudhandledaren tillsammans med övriga forskare/handledare och doktorand göra forskningsetiska överväganden, dvs identifiera och bedöma vilka etiska aspekter och eventuella risker som är aktuella. Dessa överväganden

<https://allea.org/code-of-conduct/?cn-reloaded=1#toggle-id-20>

⁴ Forskningsetisk policy, dnr SU FV-1.2.1-4285-20. Tillgänglig: <https://www.su.se/medarbetare/organisation-styrning/styrdokument-regelboken/forskning/forskningsetisk-policy-1.535729>

⁵ <http://aoir.org/ethics/>

⁶ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460

⁷ <https://etikprovningmyndigheten.se/vanliga-fragor/>

ligger till grund för forskningsledarens/ huvudhandledarens bedömning om forskningsprojektet ska granskas av Etikprövningsmyndigheten. All forskningsverksamhet omfattas av detta, även sådant man gör inom ramen för FUK-tid. I de fall man kommer fram till att etikprövning ej behöver göras ska alltid prefekt informeras.

Varje enskild forskare har ansvar för upprätthållande av god forskningssed

Som forskningshuvudman åligger det Stockholms universitet att tillse att forskning följer god forskningssed, vilket bland annat innebär att den inte utförs i strid med etikprövningslagen.

Vid varje institution eller motsvarande åligger det prefekt/motsvarande att vidta åtgärder för att institutionens forskning följer god forskningssed. I detta ingår att förebygga att forskning utförs utan godkännande som enligt etikprövningslagen kräver ett godkännande från Etikprövningsmyndigheten. Alternativt utförs i strid med villkor som meddelats i samband med ett sådant godkännande. Prefekter/motsvarande företräder universitetet gentemot Etikprövningsmyndigheten och Överklagandenämnden för etikprövning.

Dekanerna har ett övergripande ansvar för att forskning vid fakulteten utförs i enlighet med god forskningssed, och de ansvarar därmed även för att prefekterna/motsvarande har tillräckliga befogenheter, kompetens och resurser för att fullgöra sitt övergripande ansvar. Rektor ansvarar i sin tur för att dekanerna har tillräckliga befogenheter, kompetens och resurser för att fullgöra sitt övergripande ansvar.

IMS har inrättat en etikgrupp som stöd för forskare och handledare i frågor kring forskningsetik och etikprövning. Ytterligare ansvarsområden är att tillsammans med prefekt organisera institutionsgemensamma seminarier om god forskningssed samt en översyn och eventuell uppdatering av IMS policydokument. Etikgruppens ledamöter representerar samtliga enheter vid institutionen. För att bygga upp kompetens och upprätthålla kontinuitet bör etikgruppens ledamöter vara tillsvidareanställda (förutom doktorandrepresentant(er)). Ledamöterna består av studierektorer för IMS forskarutbildningar, ordförande och vice ordförande i doktorandrådet samt ställföreträdande prefekt. För att bredda gruppens kompetens/expertis kan ytterligare ledamot(er) väljas in i gruppen. Ställföreträdande prefekt fungerar som samordnare av gruppens arbete. Etikgruppen sammanträder minst en gång per år.

I universitetets dokument "Forskningsetisk policy" betonas att "[v]arje enskild forskare ansvarar för att följa god forskningssed i sin forskning och alla vid Stockholms universitet har en skyldighet att hålla sig informerade om och följa tillämpliga regler och riktlinjer inom det forskningsetiska området." Detta innebär bland annat skyldighet att ta del av dokument och riktlinjer och delta i erbjudna utbildningar om god forskningssed och etik, söka råd och stöd angående god forskningssed samt att "bidra till en god gemensam forsknings- och arbetsmiljö och till det kollegiala samtalet kring forskningsetiska frågor".⁸

Lärare/forskare som handleder doktorander har ett särskilt ansvar för att doktoranderna får information om reglering, riktlinjer och styr- och stöddokument samt att de deltar i utbildning om god forskningssed. I handledarens roll ligger också att bidra till att skapa goda miljöer samt ge doktoranderna vägledning i frågor om god forskningssed. Vid osäkerhet i sådana frågor bör handledaren vända sig till etikstödsfunktionen vid Avdelningen för forsknings- och samverkansstöd. Doktoranderna har i sin tur ett individuellt ansvar för att tillägna sig sådan information och utbildning, samt att följa handledarens anvisningar, så länge detta inte innebär att avvika från god forskningssed. Vid behov kan även doktorander vända sig direkt till etikstödsfunktionen. När det gäller doktorander ska även handledare vara behjälpliga med en eventuell etikansökan.

Vart du vänder dig för råd och hjälp

Vid Stockholms universitet är Avdelningen för forsknings- och samverkansstöd rådgivande för frågor rörande etikprövning. För råd och hjälp om etikprövning enligt lag ska alltid enskilda forskare (inklusive doktorander och deras handledare) i första hand vända sig till Avdelningen för forsknings- och samverkansstöd. Frågor kan ställas via mejladressen etik@fs.su.se. Se även avdelningens hemsida där information om etik i forskning finns samlad, samt ett digitalt etikprövningsverktyg som kan användas som stöd.

Etikprövning enligt lagen om etikprövning

Etikprövning av forskning görs hos Etikprövningsmyndigheten. Information om lagen i sin helhet, Etikprövningsmyndigheten och hur en ansökan och prövning görs återfinns på

⁸ Forskningsetisk policy, dns SU FV-1.2.1-4285-20. Tillgänglig: <https://www.su.se/medarbetare/organisation-styrning/styrdokument-regelboken/forskning/forskningsetisk-policy-1.535729>

Etikmyndighetens hemsida.⁹ För att bedöma behov av etikprövning samt eventuellt behov av ändringsansökan, ska den enskilde forskaren i första hand vända sig till Enheten för forsknings- och samverkansstöd för råd och hjälp. Mejladressen är etik@fs.su.se. Även prefekten ska konsulteras.

Enligt etikprovningsslagen ska forskning som rör nu levande människor och/eller biologiskt material från människor genomgå etikprövning. I första paragrafen anges att lagen syftar till att ”skydda den enskilda människan och människovärdet vid forskning”.¹⁰ Kontakta alltid Avdelningen för forsknings- och samverkansstöd vid minsta osäkerhet om behov att etikpröva enligt lagen. Etikprövning kan inte göras i efterhand, utan ska göras innan forskningen påbörjas. Om den enskilda forskaren och/eller prefekt bedömer att myndighetens bedömning är felaktig bör beslutet överklagas.

Om bedömningen är att forskningen ska etikprövas hos Etikprovningssmyndigheten görs ansökan av den enskilde forskaren, projektansvarig eller motsvarande. Nedan, under rubriken ”Former för dokumentation och arkivering”, beskrivs rutinerna för hur detta ska dokumenteras och sist i detta dokument återfinns riktlinjer och rutiner för kostnader i samband med etikprövning.

När är etikprövning enligt lag inte aktuellt?

Om det redan från början står klart att forskningen inte kommer att involvera nu levande personer eller biologiskt material är inte etikprövning aktuellt. Detta kan gälla t. ex. forskning av rent teoretisk art eller forskning baserad på arkivmaterial. Även denna forskning ska naturligtvis genomföras i enlighet med god forskningssed, vilket inkluderar att följa de riktlinjer som anges i ovan nämnda dokument och de arbetsformer för en etiskt försvarsbar forskning som är gängse inom varje enskilt huvudområde.

Beakta dock att det i exempelvis arkivmaterial om nu icke levande människor kan förekomma känsliga personuppgifter om nu levande människor, det kan handla om att det t.ex. finns en känd familjekoppling till nu levande person och att materialet innehåller uppgifter om vissa egenskaper (t. ex. ärftlig sjukdom).

⁹ <https://etikprovningssmyndigheten.se>

¹⁰ https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2003460-om-etikprovning-av-forskning-som_sfs-2003-460

Informera medarbetare

Samtliga medarbetare vid IMS informeras om och uppmanas delta i tillgängliga utbildningar om god forskningssed, vilket också inkluderar utbildningar om den etikprövning som omfattas av etikprövningslagen. En dokumentsamling rörande forskningsetik tillgängliggörs via den institutionsgemensamma molntjänsten samt institutionens internwebb. Denna bör innefatta information om etikprövningslagen samt tillgänglig information om forskningsetik i stort, bland annat den som samlats av Vetenskapsrådet i dokumentet ”God forskningssed”, ”Den europeiska kodexen för forskningens integritet”, utgiven av ALLEA, samt AoIR:s råd rörande etik för forsknings som bedrivs om eller via Internet. Huvudansvariga för denna dokumentsamling är prefekt och institutionens etikgrupp.

Nyantagna doktorander erhåller ovan nämnda information från studierektor från forskarutbildningen och uppmanas därtill av handledare att delta i tillgängliga utbildningar. Studierektorerna för forskarutbildningen vid varje enhet är ansvariga för att skapa en systematik kring nyantagna doktorander vad gäller introduktion, att en bedömning görs av varje avhandlingsprojekt samt dokumentation kring processen.

Prefekt och etikgrupp ansvarar för att med jämna mellanrum organisera institutionsgemensamma seminarier om god forskningssed.

Detta dokument kommer att översättas till engelska.

Former för dokumentation och arkivering

Som nämnts åligger det varje enskild medarbetare att ansvara för att forskning genomförs i enlighet med god forskningssed. Detta inbegriper bland annat etikprövning av forskning och att efterfölja de villkor som uppställts i en godkänd etikprövning samt att vid behov ansöka om ändring.

Efter det att en forskare bedömt behovet av etikprövning i samråd med Enheten för forsknings- och samverkansstöd, samt vid behov i samråd med prefekt, ska bedömningen dokumenteras i text av den enskilde forskaren. Forskarens dokumenterade beslut rörande etikprövning

meddelas prefekten som tar beslut och arkiverar beslutet via institutionens personalhandläggare.

Inskickad etikansökan och svar från Etikprövningsmyndigheten skickas av den enskilde forskaren till funktionsadressen hr@ims.su.se för digital arkivering.

I de fall där en etikprövning av forskning *inte* ska göras upprättar den enskilde forskaren ett dokument om detta. Dokumentet tillsänds prefekten vilken efter bedömning och eventuellt samråd med den enskilde forskaren tillser att dokumentet arkiveras av institutionens personalhandläggare.

Bedömningen av huruvida forskning ska etikprövas eller inte dokumenteras via den mall som finns tillgänglig på institutionens internwebb. Dokumentation av att forskning inte ska etikprövas ska tydligt ange argumenten till bedömningen. Dokumentet ska därtill rymma formuleringar om att god forskningssed och forskningsetiska överväganden kommer att följas i enlighet med vad som är brukligt inom respektive huvudområde samt i linje med de forskningsetiska riktlinjer som anges i ovan nämnda dokument. Vidare bör det anges att material insamlat inom projekt som inte granskats av Etikprövningsmyndigheten kommer att förvaras på ett säkert sätt.

Notera att dokumentation av projekt som inte ska etikprövas i första hand gäller där forskaren inledningsvis bedömt att det skulle kunna vara etikprövningspliktigt, men senare kommer fram till att det inte är det. I de fall det från början står klart att forskning inte ska etikprövas ska detta således inte dokumenteras.

Kostnader och rutiner för ansökan till Etikprövningsmyndigheten

Etikprövningsmyndigheten tar ut en avgift för att etikpröva ett forskningsprojekt. Prövningen genomförs först när myndigheten har registrerat betalning. Externfinansierade projekt ska vid ansökan om forskningsmedel budgetera för etikprövning, inkluderat eventuella ändringsansökningar. Uppgifter om att etikprövning ska betalas skickas till institutionens ekonomihandläggare. Utgiften ska godkännas av prefekten. I normalfallet tas dessa vid anslagsforskning från de individuella expenserna.

- 1) Kontakta prefekt för godkännande av etikprövning.
- 2) Registrera ansökan hos Etikprövningsmyndigheten och ange referens: 120/Ditt namn.

- 3) Ett mail med inloggning, bekräftelse och betalningsuppgifter mejlas till dig från Etikprövningsmyndigheten.
- 4) Underlaget om att etikprövning ska betalas skickas till institutionens ekonomer. För att hitta denna informationen behöver du logga in på etikprövningsmyndigheten, se nedan.
Fakturan hanteras så snart som möjligt, men det kan ta upp till 2 veckor innan den är betald.

Det går bra att göra eget utlägg och sedan registrera ett ärende i Primula för snabbare betalning. Registrera utlägg enligt sedvanliga rutiner. Fråga din ekonom, Marie Jonsson Ewerbring (JMK) eller Anna Åberg (Film och Mode) om projektnummer.

StartsidaInformationAnsökningarFrågor och svarMeddelanden1Per Daniel Andreas ...

Avgiften för ansökan, som är 5000 kronor, ska omgående betalas in enligt nedan:

- Inbetalning sker till bankgironummer 406-1107
- Vid inbetalning ska OCR-nummer 2022032820138 anges som referens.
- Inga andra bokstäver eller siffror får anges i raden för referens.

Först när ärendet kompletterats enligt ovan kommer vi att påbörja handläggningen.

Ansökan har blivit signerad, mottagen och väntar på betalning.

ändraskriv utPDF

Normalt bör Etikprövningsmyndigheten fatta beslut inom 60 dagar efter det att en komplett ansökan och avgiften har inkommit.

Vad gäller vid ansökan

Forskningshuvudmannen är den fysiska eller juridiska person i vars verksamhet forskningen utförs, till exempel lärosäte, kommun, region, myndighet eller privat företag.

Behörig företrädare är t.ex. prefekt, enhetschef eller verksamhetschef. En ansökan om etikprövning måste signeras av en behörig företrädare för forskningshuvudmannen och av den ansvariga forskaren.

Ansvarig forskare Ansvarig forskare har ett övergripande ansvar för forskningen och är kontaktperson gentemot myndigheten och ska även vara den person som forskningspersonerna sedan ska kunna vända sig till med frågor. Personen måste normalt själv ha tillräcklig vetenskaplig kompetens och ansvarar för att andra medverkande som ska genomföra projektet har tillräcklig kompetens (vetenskaplig och klinisk). Det är endast en person som är ansvarig forskare för hela projektet, även när flera forskningshuvudmän medverkar.

Huvudregeln är att den ansvariga forskaren ska vara disputerad inom relevant ämnesområde. Det är dock inget lagkrav att vara disputerad. Även den som saknar tillräcklig kompetens kan vara ansvarig forskare. Då måste det finnas någon annan person som har det och som kommer att utöva aktivt överinseende över forskningen. I ett sådant fall ska kompetensen hos sistnämnda forskare också granskas och CV lämnas in med ansökan.¹¹

För doktorander vid IMS gäller att huvudhandledare är ansvarig forskare, alt. Den som utövar aktivt överinseende av projektet. .

Språkfrågan

Formulär samt alla bilagor ska fyllas i på svenska. I syfte att underlätta för de många forskare som finns i Sverige eller som vill forska här och som inte har svenska som modersmål så finns översatta ansökningsformulär till engelska på etikmyndighetens webbplats.¹² Men det är alltså bara i upplysande syfte. De engelskspråkiga formulären kan inte användas som ansökan, oavsett vilket språk som man själv använder i formulären. För doktorander vid IMS som ej har svenska som modersmål är handledare behjälpliga med språkgranskning/översättning.

¹¹ Se <https://etikprovning Smyndigheten.se/vanliga-fragor/>

¹² <https://www.government.se/government-agencies/the-swedish-ethics-review-authority-etikprovning Smyndigheten/>